

ΤΑ ΑΘΑΝΑΤΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ

Deuville

ΚΟΠΕΡΦΙΛΝΤ

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ... ΟΜΙΟΥΜΕΝΩΝ.— 'Ο Δαυίδ Κόπερφιλντ περνάει εύτυχημένα τὰ πρῶτα παιδικὰ του χρόνια κοντὰ στὴν νεαρὴ μητέρα του καὶ στὴν ἀφωσιωμένη τους ὑπηρετρία Πέγκοττυ, στὸ ὠμορφο σπίτι τους, στὸ Μπλούντερσον τῆς Ἀγγλίας. Μὰ ἡ εὐτυχία αὐτὴ δὲν κρατᾷ πολὺ. Ἡ κ. Κόπερφιλντ, νέα καὶ ἀπειρη καθὼς εἶνε, ξεγελιέται καὶ παντρεύεται τὸν κ. Μύρστον, ἕνα σκληρὸ κι' ὑποκριτικὸ ἄνθρωπο. 'Ο Μύρστον, ἀπὸ τὴν ἐπομένη κιόλας τοῦ γάμου του, γίνεται ἕνας ἀπαίσσιος τύραννος γιὰ τὸν μικρὸ Δαυίδ, βοηθούμενος σ' αὐτὸ κι' ἀπὸ τὴν γεροντοκόρη ἀδελφὴ του. Τὸν δέρνει καὶ τὸν βασανίζει ἀλύπητα. Στὸ τέλος, γιὰ ν' ἀπομακρύνῃ τὸν Δαυίδ ἀπὸ τὴ μητέρα του, τὸν στέλνει ἐσωτερικὸ σ' ἕνα λύκειο, στὰ περὶχωρα τοῦ Λονδίνου, ὅπου ἡ ζωὴ του περνᾷ κάπως καλύτερα ἀπ' τὸ σπίτι του, χάρις στὴ φιλία πού τὸν συνδέει μὲ διαφόρους συμμαθητὰς του καὶ προπάντων μὲ τὸν Στήρφορθ. Μὰ, μιά μέρα, τὸν καλεῖ ἡ σύζυγος τοῦ λυκειαρχοῦ καὶ τοῦ ἀναγγέλλει ὅτι ἡ μητέρα του πέθανε. 'Ο Δαυίδ ξαναγυρίζει στὸ σπίτι του γιὰ νὰ παρακολουθήσῃ τὴν κηδεῖα τῆς συντετριμμένου καὶ περιλυσσοῦ. Μετὰ τὴν κηδεῖα, οἱ Μύρστον ἀπολύουν τὴν Πέγκοττυ ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία τους κι' ἐπειτα ἀπὸ λίγο καιρὸ στέλνουν τὸν Δαυίδ στὸ Λονδίνο, γιὰ νὰ ἐργαστῇ χειρωνακτικὰ σὲ μιά ἀποθήκη κρασιῶν. Μὰ ἐπειτ' ἀπὸ λίγο καιρὸ ὁ Δαυίδ, μὴ μπορῶντας πειὰ νὰ ὑποφέρῃ τὴν ταπεινὴ κι' ἐξευτελισμένη ζωὴ του, φεύγει ἀπὸ τὸ Λονδίνο καὶ ζητᾷ ἀσυλο στὸ σπίτι μιάς θείας του, τῆς μίς Μπέτσυ Τρέτγουντ, στὸ Ντούθρ. Ἡ μίς Μπέτσυ, γυναίκα παράξενη, μὰ καλὴ κατὰ θάθος, ἀναλαμβάνει τὸ μικρὸ Δαυίδ ὑπὸ τὴν κηδεμονία τῆς καὶ ἀφοῦ τὸν κρατᾷ ἐπὶ ἕνα διάστημα στὸ σπίτι τῆς, τὸν πηγαίνει κατόπιν στὸ Καντέρμπουρυ γιὰ νὰ σπουδάσῃ. Ἐκεῖ, ὁ Δαυίδ συνεχίζει τὶς σπουδῆς του, φιλοξενοῦμενος στὸ σπίτι ἑνὸς φίλου τῆς θείας του, τοῦ δικηγόρου κ. Γουίκφιλντ, ὁ ὁποῖος ζῇ μόνος μαζὺ μὲ τὴν κόρη του.

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

Τ' ἀνακοίνωσα ὅλ' αὐτὰ στὴν μίς Μπέτσυ ὅταν ἦρθε νὰ μὲ δῇ, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ μέρος πού ἀφοροῦσε τὴν Ἐμιλυ, γιὰτὶ ἕνα μυστικὸ ἔνστικτο μ' εἰδοποίησε ὅτι θὰ τὴν ἔκανε νὰ κατσοφιάσῃ.

Στὴν ἀρχὴ τῆς διαμονῆς μου στὸ λύκειο τοῦ δόκτορος Στρόνγκ, ἡ θεία μου ἦρθε πολλές φορές στὸ Καντέρμπουρυ γιὰ νὰ μὲ δῇ. Πάντοτε μάλιστα ἐρχόταν σὲ ὄρες πού δὲν τὴν περιμένε κανεὶς κι' αὐτὸ τὸ ἔκανε, ὑποθετῶ, μὲ τὸ σκοπὸ νὰ μὲ θρῆ ξαφνικὰ καὶ νὰ δῇ τί ἔκανα. Μὰ ἐπειδὴ μ' εὕρισκε πάντοτε ἀπασχολημένο μὲ τὶς μελέτες μου κι' ἔβλεπε ὅτι ἔπαιρνα καλοὺς βαθμοὺς, ἔπαψε τὶς ἐπισκέψεις τῆς. Πήγαινα ὅμως ἐγὼ κάθε μῆνα καὶ περνοῦσα μιά μέρα κοντὰ τῆς. Ἐπίσης ὁ κ. Ντίκ ἐρχόταν καὶ μ' ἔβλεπε Τετάρτη παρὰ Τετάρτη. Ἐφτανε τὸ μεσημέρι μὲ τὸ λεωφορεῖο κι' ἔμενε ὡς τὸ μεσημέρι τῆς ἄλλης ἡμέρας. Δὲν ἐρχόταν ποτὲ χωρὶς τὰ «Ἀπομνημονεύματά» του κι' ἕνα χαρτοφύλακα γεμάτο χαρτιά, «γιὰ νὰ γράψῃ», ὅπως ἔλεγε, ἂν καὶ δὲν ἔγραφε ποτέ.

— Τρὸτ, μού εἶπε κάποια Τετάρτη μὲ ὕφος μυστηριώδες, ποῖος εἶνε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος πού κρύβεται κοντὰ στὸ σπίτι μας καὶ πού τὴν φοβίζει;...

— Ποιὰν φοβίζει; Τὴ θεία μου;

— 'Ο κ. Ντίκ κούνησε καταφατικὰ τὸ κεφάλι του.

— Θὰ ἔπαιρνα ὄρκο ὅτι τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ τὴν τρομάξῃ, εἶπε, γιὰτὶ εἶνε ἡ πιὸ ἀξιοθαύμαστη γυναίκα τοῦ κόσμου.

Σώπασε λίγο κι' ἐπειτα ἐξακολούθησε:

— Δὲν θυμᾶμαι ποτὲ ἀκριβῶς παρουσιάστηκε γιὰ πρῶτη φορά ὁ ἄνθρωπος αὐτός. Πάντως θυμᾶμαι πὼς ἦταν ἕνα δειλινὸ τὴν ὥρα πού κάναμε μιά μικρὴ θόλτα στὸν κῆπο μὲ τὴ θεία σου... Ξαφνικὰ τὸν εἶδα κοντὸ στὸ σπίτι μας. Πλησίασε πίσω ἀπὸ τὴ θεία σου καὶ τῆς ψιθύρισε κάτι. Ἐκείνη νύρισε καὶ θλόποντάς τον, ἀναστατώθηκε... Ὅσο γιὰ μένα, ὄν κύτταξα χωρὶς νὰ σαλέψω καὶ τὸν εἶδα κατόπιν ν' ἀπομακρύνεται. Ἀπὸ τότε δὲν ξαναφάνηκε ὡς χθὲς τὸ

βράδυ. Κάναμε πάλι τὸν περίπατό μας, ὅταν ξαναπαρουσιάσθηκε. Τὸν ἀναγνώρισα ἀμέσως.

— Καὶ φόβισε πάλι τὴ θεία μου;

— Ἐτρεμε ἀπὸ τὸ κεφάλι ὡς τὰ πόδια! εἶπε ὁ κ. Ντίκ, ἀνατριχιάζοντας κι' ὁ ἴδιος. Τὴν εἶδα νὰ πιάνεται ἀπὸ τὸ φράχτη καὶ νὰ κλαίῃ. Μὰ, πὲς μου, Τρὸτ, ἐπρόσθεσε πλησιάζοντας σὲ μένα γιὰ νὰ μιλήσῃ πιὸ σιγὰ, γιὰτὶ τοῦ ἔδωσε χρήματα στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ;

— Μπορεῖ νὰ ἦταν κανένας ζητιάνος.

— 'Ο κ. Ντίκ κούνησε τὸ κεφάλι του σὰν νάθελε ν' ἀποκρούσῃ αὐτὴ τὴν ἰδέα. Κι' ἀφοῦ ξανάπε πολλές φορές μὲ τὸν ὁμοιοπαθητικὸ: «Ὁχι! δὲν ἦταν ζητιάνος! Δὲν ἦταν ζητιάνος!» μού διηγήθηκε πὼς, ἀργὰ τὴ νύχτα, καθὼς κύτταζε ἀπὸ τὸ παράθυρό του, εἶδε στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ κάτω στὸν κῆπο τὴ θεία μου νὰ δίνῃ χρήματα σ' αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἐξαφανίστηκε σὰν νὰ τὸν κατάπιε ἡ γῆ. Ὅσο γιὰ τὴ θεία μου, ἐκείνη ξαναγύρισε γρήγορα στὸ σπίτι.

Στὴν ἀρχὴ ἀκούγοντας αὐτὴ τὴν ἱστορία, δὲν ἀμφέβαλα καθόλου ὅτι αὐτὸς ὁ ἄγνωστος ἦταν ἕνα φάντασμα γεννημένο ἀπὸ τὴ φαντασία τοῦ κ. Ντίκ. Μὰ σκέφτηκα καλύτερα κι' ἀναρωτήθηκα στὸ τέλος μήπως εἶχε γίνῃ καμμιά ἀπόπειρα ν' ἀποσπάσουν τὸν ἴδιο τὸ φτωχὸ Ντίκ ἀπὸ τὴν προστασία τῆς θείας μου καὶ μήπως ἡ τελευταία, τῆς ὁποίας τὴ θαθεῖα στορνῆ πρὸς τὸν παλιὸ της φίλο ἤξερα καλὰ, ὑποχρεώθηκε νὰ ἐξαγοράσῃ μὲ χρήματα τὴν γαλήνη του καὶ τὴν ἀσφάλειά του.

Καθὼς ἤμουν κι' ἐγὼ πολὺ ἀφωσιωμένος στὸν κ. Ντίκ, αὐτὴ ἡ ἰδέα μὲ ἀπασχόλησε ἀρκετὲς ἡμέρες καὶ βασανίζομαι ἀπὸ τὸ φόβο μήπως δὲν τὸν ξανάβλεπα νάρχεται τὴν Τετάρτη μὲ τὸ λεωφορεῖο. Μὰ ἐκεῖνος ἐξακολούθησε νάρχεται εὐθυμὸς καὶ γελαστός καὶ ποτὲ δὲν μού ξαναμίλησε «γιὰ τὸν ἄνθρωπο πού ἦταν ἱκανὸς νὰ προκαλῆ φόβο στὴ θεία μου».

Ἡ Τετάρτες ἦσαν ἡ πιὸ εὐτυχημένες μέρες τοῦ κ. Ντίκ. Μὰ καὶ γιὰ μένα ἦσαν ἐξ ἴσου εὐτυχημένες. Δὲν ἄργησε νὰ γίνῃ γνωστός σὲ ὅλους τοὺς συμμαθητὰς μου καὶ, μολοντί δὲν συμμετεῖχε στὰ παιγνίδια μας, — ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πέταγμα τοῦ ἀετοῦ — ἐνδιαφερόταν ζωηρὰ γι' αὐτά. Ὁλος ὁ κόσμος τὸν ἀγαποῦσε, κι' ἡ ἐφευρετικότης του σὲ διάφορα μικροπράγματα ἦταν ἀσύγκριτη. Κανένας δὲν ἤξερε ὅπως αὐτὸς νὰ κόβῃ καλλιτεχνικὰ τὰ πορτοκάλια, νὰ φτιάχνῃ μὲ κόκκαλα πούλια γιὰ τὸ σκάκι, νὰ κἀνῃ μὲ σύρματα ὠμορφα κλουβιά.

Ἡ φήμη τοῦ κ. Ντίκ δὲν ἄργησε νὰ φτάσῃ ὡς τὸ δόκτορα Στρόνγκ, ὁ ὁποῖος μού ἔκανε μερικὲς ἐρωτήσεις σχετικῶς καὶ μὲ παρακάλεσε νὰ τοῦ τὸν συστήσω, πρᾶγμα πού τὸ ἔκανα πρόθυμα. Ἀπὸ τότε, κατόπιν παρακλήσεως τοῦ δόκτορος, ὁ κ. Ντίκ ἐρχόταν τὶς Τετάρτες καὶ μὲ περιμένε στὸ ἴδιο τὸ σχολεῖο. Σιγὰ-σιγὰ μάλιστα ξεθάρρεψε τόσο, ὥστε νὰ μπαίῃ μέσα στὴν τάξη, ὅταν τὸ μάθημα δὲν εἶχε τελειώσῃ ἀκόμα. Καθόταν πάντα στὴν ἴδια γωνιά, στὸ ἴδιο κάθισμα, πού τὸ εἶχαμε βαφτίσει «Ντίκ» καὶ παρακολουθοῦσε καταγοητευμένος τὴ διδασκαλία.

Τὸν δόκτορα Στρόνγκ, ὁ κ. Ντίκ τὸν θεωροῦσε ὡς τὸ μεγαλύτερο φιλόσοφο πού ὑπῆρξε ποτὲ καὶ τὸν σεβόταν σὰν Θεό. Ἄν καὶ σὲ λίγο καιρὸ εἶχαν γίνῃ οἱ καλύτεροι φίλοι τοῦ κόσμου, τοῦ μιλοῦσε πάντα μὲ τὸ καπέλλο στὸ χέρι. Δὲν ξέρω πὼς ἔτυχε μιά μέρα νὰ διαβάσῃ ὁ δόκτωρ στὸν κ. Ντίκ μερικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ περίφημο λεξικὸ του. Κι' ὁ κ. Ντίκ, ἀκούγοντάς τον μὲ πρόσωπο πού ἀχτινοβολοῦσε ἀπὸ εὐχαρίστησι καὶ περηφάνεια, θεωροῦσε τὸ λεξικὸ ὡς τὸ πιὸ ἐνδιαφέρον βιβλίον πού γράφηκε ποτέ.

Τοὺς ξαναβλεπῶ τώρα, ὅπως τότε, νὰ περιφέρονται κι' οἱ δύο στὴν αὐλὴ μπρὸς στὰ παράθυρα τῆς τάξεως: ὁ δόκτωρ

διαβάζει δυνατά μ' ένα χαμόγελο ικανοποίησεως και κουνώντας ελαφρά τὸ κεφάλι του. Ὁ κ. Ντίκ τὸν ἀκούει κρατώντας τὴν ἀνάσα του, ἐνῶ ἡ φτώχῃ του διάνοια ταξιδεύει, ποῖος ξέρεί ποῦ, ἀπάνω στὰ φτερά τῶν σοφῶν λέξεων. Μοῦ φαίνεται πὼς αὐτὴ ἡ σκηνὴ εἶνε μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ συγκινητικὲς ποῦ εἶδα ποτέ μου.

Ἡ Ἄγνη ἔγινε κι' αὐτὴ σὲ λίγο φίλη τοῦ κ. Ντίκ. Κατόπιν γνωρίστηκε καὶ μετὸν Οὐρία. Ἡ ἀγάπη μου γι' αὐτὸν μεγάλωνε ὀλοένα, κ' ἡ φιλία μας εἶχε αὐτὸ τὸ ἐξαιρετικὸ : ὅτι, ἐνῶ ἔρχοταν καὶ παρουσιαζόταν ὡς κηδεμῶν μου, αὐτὸς με συμβουλευόταν γιὰ τὸ κάθε πρᾶγμα κι' ἀκολουθοῦσε πάντοτε κατὰ γράμμα τὶς συμβουλές μου. Ἦταν βέβαιος ὄχι μόνο πὼς ἤμουν πολὺ ἐξυπνος, μὰ καὶ πὼς ἔμοιαζα πολὺ τῆς θείας μου.

Μιὰ Πέμπτη πρωτὶ, καθὼς ἐτοιμαζόμουν νὰ συνοδεύσω τὸν κ. Ντίκ ὡς τὸ λεωφορεῖο μετὸ ὁποῖο θὰ ἔφευγε, εἶδα τὸν Οὐρία ποῦ μοῦ θύμισε ὅτι τοῦ εἶχα ὑποσχεθῆ νὰ πάω νὰ πάρω τὸ τσάι μου μαζί του καὶ μετὴν μητέρα του, κι' ὁ ὁποῖος πρόσθεσε, στριφογυρίζοντας τὸ κορμί του :

— Ἦμουν βέβαιος ὅτι δὲν θὰ τὴν κρατούσατε τὴν ὑπόσχεσι αὐτὴ, κύριε Κόπερφιλντ. Ἐμεῖς εἴμαστε πιὸ φτωχοὶ !

Δὲν ἤξερα ἀκόμα ἂν ἔνοιωθα γιὰ τὸν Οὐρία συμπάθεια ἢ ἀπέχθεια, κι' ἔκανα μιὰ φορὰ ἀκό-

μη τὴν ἐρώτησι αὐτὴ στὸν ἑαυτὸν μου καθὼς τὸν κύτταξα. Μὰ ἡ ἰδέα ὅτι μπορούσε νὰ με κατηγορήσῃ ὡς ἀκατάδεχτο μ' ἔκανε τὰ τοῦ ἀπαντήσω ὅτι δὲν περῖμενα παρὰ τὴν πρόσκλησί του γιὰ νὰ πάω.

— ὦ! ἂν εἶν' αὐτὸ μόνο, κύριε Κόπερφιλντ, εἶπε, καὶ ἂν πραγματικὰ ἡ φτώχεια μας δὲν ἀποτελῆ ἐμπόδιο, θέλετε ν' ἀρθῆτε ἀπόψε ;

Τοῦ ἀπάντησα ὅτι ἂν ὁ κ. Γουίκφιλντ μοῦ ἔδινε τὴν ἄδεια — πρᾶγμα γιὰ τὸ ὁποῖο ἤμουν βέβαιος — θὰ πῆγαίνα εὐχαρίστως.

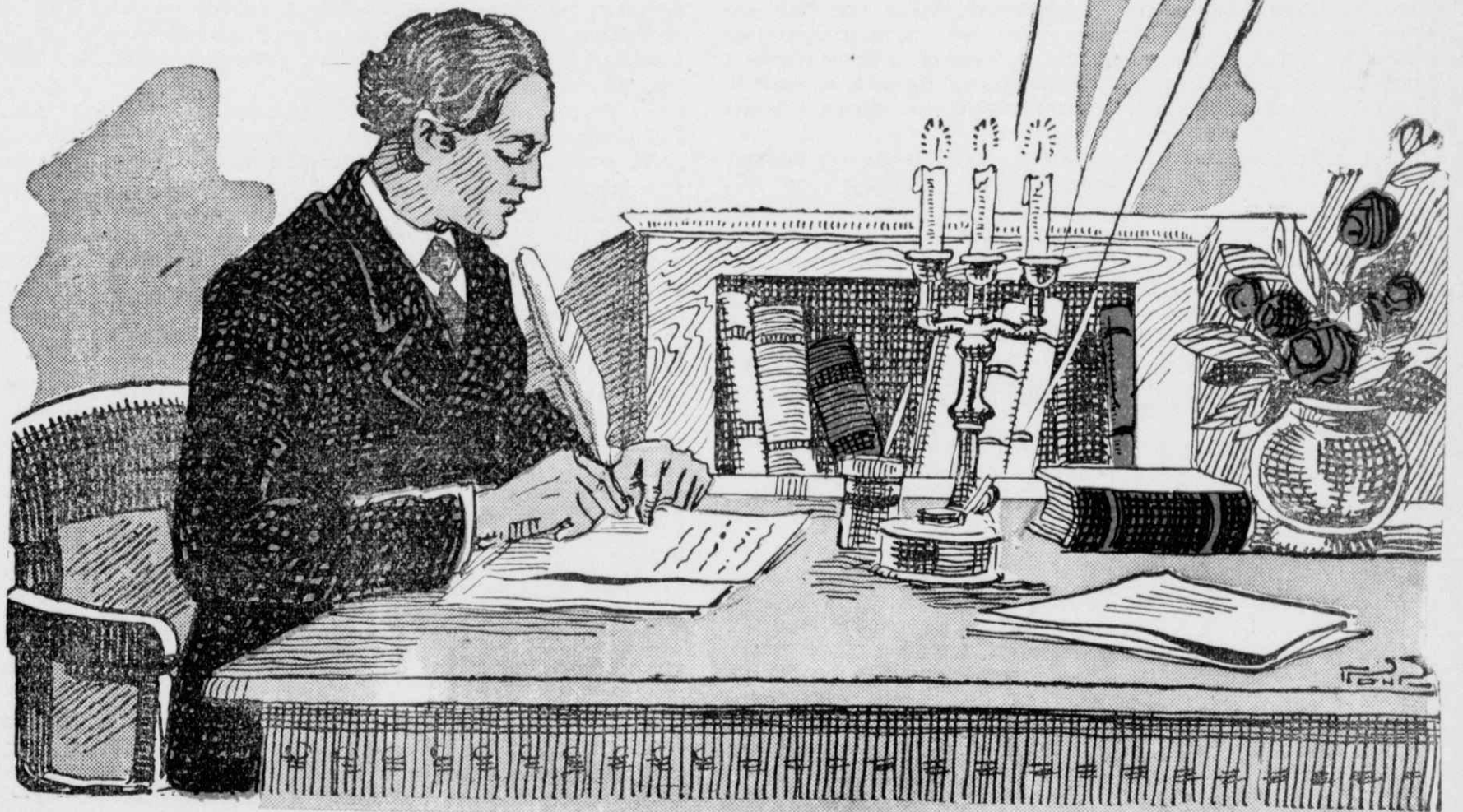
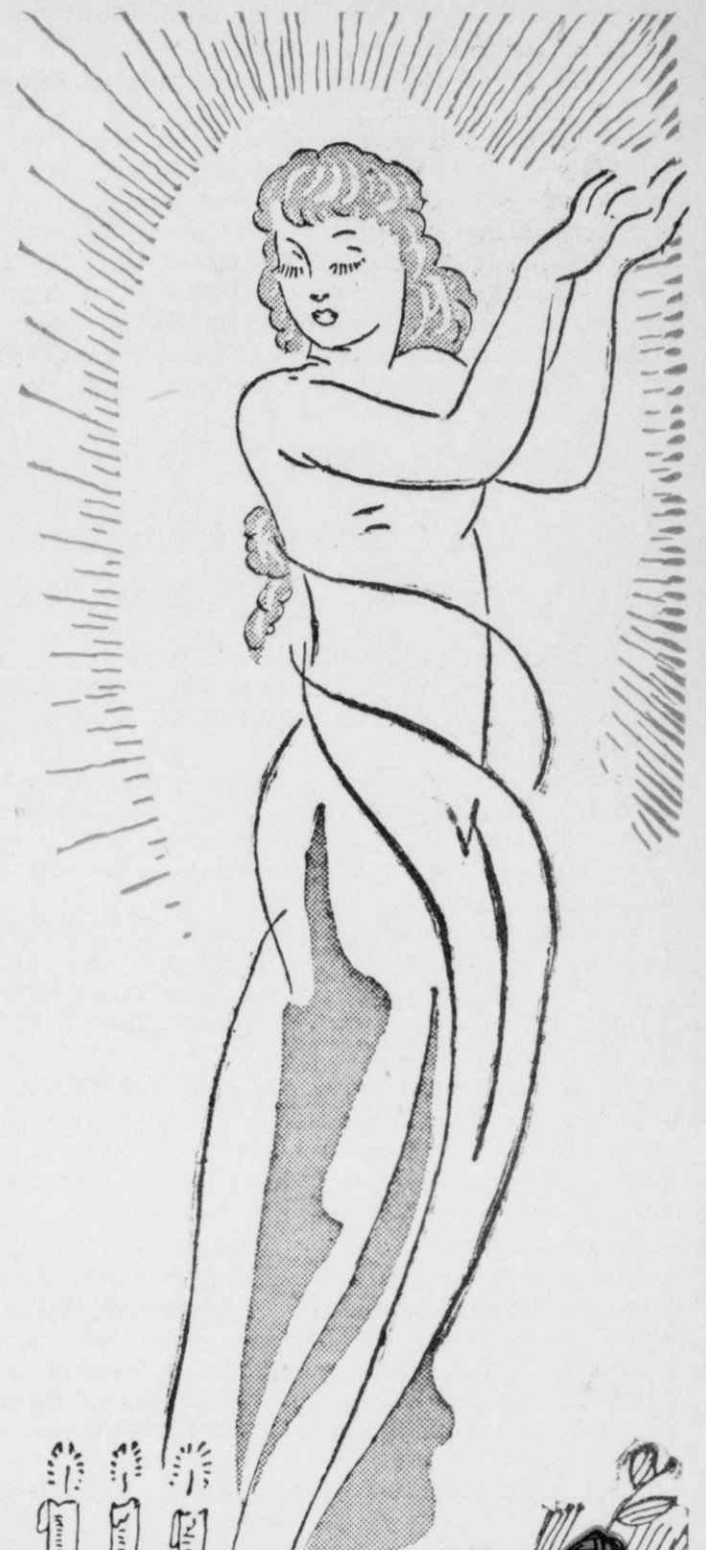
Καὶ πραγματικὰ τὸ ἴδιο βράδυ, στὶς ἔξι ἡ ὥρα, ἀνήγγειλα στὸν κ. Οὐρία πὼς ἤμουν ἔτοιμος νὰ τὸν ἀκολουθήσω.

— Ἡ μητέρα μου θὰ νοιώσῃ μεγάλη περιφάνεια ποῦ θὰ σᾶς δῆ, ἔλεγε καθὼς περπατούσαμε μαζί. Ἡ, καλύτερα, θὰ τὴν ἐνοιωθε ἂν ἡ περηφάνεια δὲν ἦταν ἀμάρτημα.

— Κι' ὅμως δὲν δίστασες νὰ με χαρακτηρίσῃς ἐμένα ὡς περήφανο σήμερα τὸ πρωτὶ! τοῦ ἀπάντησα.

— ὦ Θεέ μου, ὄχι ! εἶπε ὁ Οὐρία. Ποτέ μιὰ τέτοια σκέψις δὲν πέρασε ἀπὸ τὸ μυαλό μου. Ποτέ δὲν θὰ σᾶς κατηγοροῦσα ὡς περήφανο, ἂν μᾶς θεωροῦσατε ὡς πολὺ κατωτέρους σας, γιὰτὶ πραγματικῶς εἴμαστε.

— Ἐξακολουθεῖς νὰ μελετᾷς νομικὰ; τὸν διέκοψα γιὰ ν' ἀλ-

— Μὰ ποιά εἶνε αὐτὴ ἡ ὄπτασις ποῦ παρουσιάζεται τώρα μπροστά μου, καθὼς γράφω;

λάξω θέμα συζητήσεως.

— Ω κύριε Κόπερφιλντ, απάντησε με ύφος ταπεινό, διαβάζω μάλλον παρά μελετώ. Αφιερώνω κάθε τόσο μιά-δυο ώρες τα βράδια στα συγγράμματα του Τίντ. Μά υπάρχουν σ' αυτά εκφράσεις και λατινικές λέξεις που δεν μπορεί να τις καταλάβη ένας άμαθης σαν έμένα.

— Θα ήθελες να μάθης λατινικά; τον ρώτησα ζωηρά. Είμαι πρόθυμος να σου τα διδάξω εγώ.

— Ω! ευχαριστώ, κύριε Κόπερφιλντ, απάντησε κουνώντας το κεφάλι του. Είστε πολύ καλός για να μου κάνετε αυτή την προσφορά, μά είμαι πολύ ταπεινός για να τη δεχτώ... Πάντως, σάς είμαι υποχρεωμένος. Μά να ή φτωχική μας κατοικία, κύριε Κόπερφιλντ.

Μπήκαμε σ' ένα χαμηλό δωμάτιο που έβλεπε κατ' ευθείαν στο δρόμο και όπου θρισκόταν η κ. Χήπ, η οποία αποτελούσε το ζωντανό πορτραίτο του γιου της. Με δέχτηκε με χίλιες υποκλίσεις και κατόπιν άρχισε να φιλάη το γυιό της, λέγοντας:

— Μας συγχωρήτε, κύριε Κόπερφιλντ. "Όσο φτωχοί κι' αν είμαστε, αγαπιόμαστε πολύ...

Το δωμάτιο, μισό κουζίνα και μισό τραπεζαρία, ήταν πελώρο καθαρό, μά χωρίς καμιά άνεση και χάρη. Το τραπέζι ήταν στρωμένο για το τσάι και το νερό έβραζε τραγουδιστά στη φωτιά.

— Είπε μεγάλη μέρα για μάς ή σημερινή, παιδί μου, πού ό κ. Κόπερφιλντ μάς τίμησε με την επίσκεψί του! είπε ή κ. Χήπ, ρίχνοντας το νερό στην τσαγιέρα.

— Ημουν βέβαιος πως θα το σκεφτόσαστε αυτό, μητέρα! απάντησε ό Ούρια.

— Πόσο θα ήθελα να ήταν ακόμα ό πατέρας σου ζωντανός, για να συμεριστή τη σημερινή χαρά μας!

"Όλ' αυτά τα κομπλιμέντα με στενοχωρούσαν λίγο, μά και με κολάκευαν, και σκεφτόμουν πως ή κ. Χήπ ήταν μιά άξιαγάπητη γυναίκα.

— Το παιδί μου περιμένει από καιρό αυτήν την ήμέρα, κύριε, είπεν ή κ. Χήπ. Μά φοβόταν πως ή φτώχεια μας θ' αποτελούσε εμπόδιο στην επίσκεψί σας, κι' εγώ συμμερίζομουν τους φόβους του. Είμαστε, βλέπετε, φτωχοί και θα είμαστε πάντοτε φτωχοί.

Η κ. Χήπ και ό Ούρια άρχισαν κατόπιν να γεμίζουν το πιάτο μου με τα καλύτερα πράγματα που είχαν στο τραπέζι τους. "Υστερα έφεραν τη συζήτηση στις θείες και τους μίλησα για τη θεία μου, στους γονείς και τους μίλησα για τους γονείς μου, στους πατριούς κι' ετοιμαζόμουν να τους αναφέρω τον κ. Μύρστον, μά θυμήθηκα άρκετά έγκαίρως ότι ή θεία μου μου είχε συστήσει να μη μιλήσω σε κανένα σχετικώς.

Μ' έκαναν έτσι να τους διηγηθώ ό,τι ήθελαν να μάθουν και μου απέσπασαν πράγματα που δεν ήθελα να τά πώ, με μιά αφάνταστη ευκολία.

"Όταν εξάντλησαν τις έρωτήσεις που άφορούσαν έμένα, έμπασαν στη συζήτηση την Άγνη και τον κ. Γουίκφιλντ. "Εγινε λόγος για τα μεγάλα χαρίσματα του κ. Γουίκφιλντ, για το θαυμασμό μου προς την Άγνη, για τις δουλειές και τα εισοδήματα του κ. Γουίκφιλντ, για τον τρόπο με τον όποιο περνούσαν τα βράδια στο σπίτι του, για το κρασί που έπινε (τί κρίμα να πίνη τόσο!...) πότε γι' αυτό, πότε για κείνο, πότε για όλα μαζί!...

Είχα άρχισει να στενοχωριέμαι και να θέλω να τελειώση αυτή ή επίσκεψις, όταν κάποιος πέρασε μπρός απ' την πόρτα (πού ήταν διάπλατα άνοιγμένη έξ αιτίας της ζέστης). Κοντοστάθηκε, κύτταξε μέσα και μπήκε φωνάζοντας:

— Κόπερφιλντ; Είπε δυνατόν;

"Ήταν ό κ. Μικάουμπερ! "Ό κ. Μικάουμπερ με τα γυαλιά του, με το μαστούνι του, με τον πανήψυλο γιακά του, με το ύφος του του μεγάλου άρχοντος, με την προστατευτική του φωνή. "Ό κ. Μικάουμπερ, ό ίδιος όλοζώντανος!

— Άγαπητέ μου Κόπερφιλντ! φώναξε δίνοντάς μου το χέρι του. Νά μιά συνάντησις έντελώς άπροσδόκητη! Περπατούσα στο δρόμο και συλλογιζόμουν τις έλπίδες που έχω να ιδώ την τύχη μου να μεταβάλλεται έπιτέλους, και να, έξαφνα πέφτω σ' ένα φίλο νεαρό, μά άγαπητό, πού ή άνάμνησίς του συνδέεται με την πιο σπουδαία έποχή της ζωής μου. Κόπερφιλντ, άγαπητέ μου φίλε, τί κάνεις;

Δέν θα μπορούσα να πώ ειλικρινώς αν ήμουν ευχαριστημένος πού εύρισκα τον κ. Μικάουμπερ σ' αυτό το μέρος. Μά ήμουν πάντως ευτυχισμένος πού τον ξανάβρισκα, και του έσφιξα θερμά το χέρι, ρωτώντάς τον συγχρόνως για την κ. Μικάουμπερ.

— Ευχαριστώ, μου απάντησε με το συνηθισμένο του στόμφο. Είπε πολύ καλά και θα γίνη πολύ ευτυχισμένη αν σάς ξαναδΐη.

Του απάντησα ότι κι' εγώ θα γινόμουν πολύ ευτυχισμένος αν την ξανάβλεπα. "Ό κ. Μικάουμπερ χαμογέλασε, έχωσε το πηγούνι του μέσα στο πελώριο κολλάρο του, και ρίχνοντας ένα κυκλικό βλέμμα γύρω του, είπε με χάρη:

— Ξαναβρήκα το φίλο μου Κόπερφιλντ, όχι πειά στη μοναξιά, αλλά να μοιράζεται το ψωμί και το άλάτι στο τραπέζι μιάς σεβαστής χήρας κι' ενός νέου πού φαίνεται να είναι ό θλαστός της... ό γυιός της δηλαδή. Άξιώ την τιμή να συστηθώ σ' αυτούς.

Δέν μπορούσα υπ' αυτές τις συνθήκες να ξεφύγω και να μην παρουσιάσω τον κ. Μικάουμπερ στην κ. Χήπ και στον Ούρια. Ένω εκείνοι έκαναν βαθύτατες υποκλίσεις, ό κ. Μικάουμπερ τους έδωσε το χέρι και τους είπε:

— "Όλοι οί φίλοι του φίλου μου Κόπερφιλντ είναι και δικοί μου!

— Ω! κύριε, είμαστε πολύ ταπεινοί για να είμαστε φίλοι του κ. Κόπερφιλντ, διαμαρτυρήθηκε ή κ. Χήπ. Είχε την καλωσύνη νάρθη να πάρη το τσάι μαζί μας και του είμαστε πολύ ευγνώμονες γι' αυτό, όπως και σε σάς, κύριε.

— Πολύ ευγενής κυρία! είπε ό κ. Μικάουμπερ.

Και άπευθυνόμενος σε μένα πρόσθεσε:

— Λοιπόν, φίλε μου Κόπερφιλντ, είσαι πάντα στην αποθήκη των κρασιών;

Δέν είχα παρά μιά μονάχα έπιθυμία: να τραβήξω τον κ. Μικάουμπερ έξω. Με το καπέλλο μου στο χέρι και την όφι κατακόκκινη απάντησα κομπιάζοντας ότι ήμουν τώρα μαθητής του δόκτορος Στρόνγκ. "Επειτα του εξέφρασα τη ζωηρή μου έπιθυμία να δώ την κ. Μικάουμπερ.

— Θα της κάνης την πιο μεγάλη ευχαρίστησι! απάντησε ό κ. Μικάουμπερ και σηκώθηκε κι' αυτός. Είπε άλλωστε τόσο λίγες ή χαρές της σήμερα, γιατί έδω και μερικά χρόνια παλεύω έναντίον μεγάλων οικονομικών δυσκολιών. Πότε θριαμβεύω και πότε παίρνω την κάτω θόλτα! Μά στο τέλος, είμαι βέβαιος, θα νικήσω!

Και άφου φώναξε: «Καληνύχτα, κύριε Χήπ! Δούλος σας, κυρία Χήπ», βγήκε έξω ακολουθούμενος από μένα.

Οί Μικάουμπερ έμεναν σ' ένα μέτριο πανδοχείο, όπου κρατούσαν μιά μικρή κάμαρη πού μύριζε κουζίνα, ταμπάκο και ρούμι γιατί θρισκόταν πλάι στην κοινή σάλλα. Έκει, ξαπλωμένη σ' ένα ντιβάνι κοντά στη φωτιά, θρισκόταν ή κ. Μικάουμπερ, στην όποια, μόλις μπήκαμε μέσα, ό σύζυγός της φώναξε:

— Άγαπητή μου φίλη, έπίτρεψέ μου να σου παρουσιάσω ένα μαθητή του δόκτορος Στρόνγκ.

Η κ. Μικάουμπερ ξαφνιάστηκε, αλλά και χάρηκε πολύ πού μ' έβλεπε. Την ίδια χαρά ένιωσα κι' εγώ και, μετά τις πρώτες διαχύσεις, κάθησα κοντά της στο ντιβάνι.

— Άγαπητή μου, είπε τότε ό κ. Μικάουμπερ, λάβε τον κόπο να κάνης τον κ. Κόπερφιλντ ένήμερο της καταστάσεώς μας γιατί εγώ θα πεταχτώ να ρίξω μιά ματιά στις μικρές άγγελίες των έφημερίδων.

— Νόμιζα πως θρισκόσαστε στο Πλύμουθ, κυρία, είπα μόλις ό κ. Μικάουμπερ βγήκε έξω.

— Άγαπητέ μου, κύριε Κόπερφιλντ, μου απάντησε, έπήγαμε στο Πλύμουθ. Μά ή άλήθεια είναι ότι για να μη κανείς στον τελωνειακό κλάδο, δέν είναι άπαραίτητο να έχη ταλέντο. Γι' αυτό προτίμησαν άντί του κ. Μικάουμπερ έναν άνθρωπο πού δέν είχε τα χαρίσματά του, γιατί φοβήθηκαν μήπως ό κ. Μικάουμπερ με την ύπεροχή του κάμη να φανή ή μετριότης των άλλων υπαλλήλων. Έκτός αυτού, οί συγγενείς μου στο Πλύμουθ όταν έμαθαν πως ό κ. Μικάουμπερ συνωδεύοταν από μένα και από τα παιδιά του, δέν τον υποδέχτηκαν όπως του άξιζε. Του φέρθηκαν πολύ ψυχρά.

Στο σημείο αυτό, την διέκοψα και είπα — όπως άλλωστε και σκεφτόμουν — ότι έπρεπε να ντρέπωνται για τη συμπεριφορά τους.

— Και όμως έτσι φέρθηκαν, εξακολούθησε ή κ. Μικάουμπερ. Υπ' αυτές τις συνθήκες τί έπρεπε να κάνη ένας άνθρωπος του χαρακτήρος του κ. Μικάουμπερ; Νά ξαναγυρίση πάση θυσία στο Λονδίνο. Και ξαναγυρίσαμε... Έκει συμβουλευτήκα τους άλλους συγγενείς πού έχω για το τί πρέπει να κάνη ό κ. Μικάουμπερ. Γιατί είναι άλήθεια ότι πρέπει να κάνη κάτι, κ. Κόπερφιλντ. Είπε φανερό ότι μιά οικογένεια σαν τη δική μας, με έξη άτομα, χωρίς να λογαριάζουμε την ύπηρέτρια, δέν μπορεί να ζήση με καθαρό άέρα.

— Ασφαλώς, κυρία, απάντησα.

— 'Η γνώμη λοιπόν τῶν συγγενῶν μου, ἐξακολούθησε ἡ κ. Μικάουμπερ, ἦταν ὅτι ὁ κ. Μικάουμπερ ἔπρεπε νὰ στραφῆ ἀμέσως πρὸς τὸ κάρβουνο.

— Σὲ τί, κυρία;

— Στὸ κάρβουνο, στὸ ἐμπόριο τοῦ ἀνθρακος. Τὸ ἐμπόριο αὐτὸ θέλει βέβαια ἰκανότητες, μὰ προπάντων κεφάλαια. Καὶ ὁ σύζυγός μου ἔχει πολλές ἰκανότητες, μὰ καθόλου κεφάλαια. Εἶνε τρεῖς μέρες πού θρυσκόμαστε ἐδῶ, κ. Κόπερφιλντ, καὶ δὲν θὰ σὰς κρύψω ὅτι περιμένουμε χρήματα ἀπ' τὸ Λονδῖνο γιὰ νὰ πληρώσουμε τὰ ἐξοδὰ μας στὸ ξενοδοχεῖο!

Ἔνοιωσα τὴν μεγαλύτερη συμπόνοια γιὰ τὸν κ. καὶ τὴν κ. Μικάουμπερ, ἐπειδὴ θρυσκόντουσαν σὲ τόσο δύσκολη θέσι, καὶ τὴν ἐξέφρασα στὸν κ. Μικάουμπερ, ὁ ὁποῖος εἶχε ξαναγυρίσει στὸ μεταξύ, προσθέτοντας ὅτι λυπόμουν πολὺ πού δὲν εἶχα χρήματα γιὰ νὰ τοὺς δανεῖσω. Ἡ ἀπάντησις τοῦ κ. Μικάουμπερ φανέρωσε ὅτι διέψευσα μὲ τὰ λόγια μου κάποια μυστική του ἐλπίδα.

— Κόπερφιλντ, μοῦ εἶπε σφίγγοντάς μου τὸ χέρι, εἶσαι ἀληθινὸς φίλος. Μὰ ὅταν φθάνη στὰ ἔσχατα ἕνας ἄνθρωπος πού ἔχει ξυράφι, καταφεύγει σ' αὐτὸ ὡς πρὸς τὸν τελευταῖο του φίλο.

Ἀκούγοντας τὸν μακάθριο αὐτὸ ὑπαινιγμὸ, ἡ κ. Μικάουμπερ, ρίχτηκε στὴν ἀγκαλιά τοῦ συζύγου της καὶ τὸν ἰκέτευσε νὰ καθησυχάσῃ. Ὁ κ. Μικάουμπερ ἐκλαψε, μὰ συνῆλθε ἀρκετὰ γρήγορα γιὰ νὰ χτυπήσῃ τὸ κουδοῦνι καὶ νὰ παραγγεῖλῃ στὸ γκαρσόνι μιὰ νεφραμιά ψητὸ κι' ἕνα πιάτο γαρίδες γιὰ τὸ πρόγευμα τῆς ἐπομένης.

Ὅταν τοὺς ἀποχαιρέτησα, ἐπέμειναν νὰ πάω νὰ μοῦ κάνουν τὸ τραπέζι πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς τους, πρᾶγμα πού δὲν ἴσχυον νὰ τοὺς τὸ ἀρνηθῶ. Τοὺς ὑποσχέθηκα λοιπόν ὅτι θὰ πῆγαίνα τὴν μεθεπομένην.

Τὴν ἄλλη μέρα, καθὼς καθόμουν στὸ παράθυρο τῆς κἀμαρῆς μου, ξαφνιάσθηκα — καὶ δυσαρεστήθηκα πρέπει νὰ πῶ — βλέποντας κάτω στὸ δρόμο τὸν κ. Μικάουμπερ νὰ περνᾷ μπράτσο μὲ μπράτσο μὲ τὸν Οὐρία Χήπ. Ὁ Οὐρία εἶχε ὕφος ταπεινὸ γιὰ τὴν τιμὴ πού τοῦ γινόταν κι' ὁ κ. Μικάουμπερ φαινόταν γοητευμένος γιὰτὶ εἶχε κοντά του κάποιον νὰ πατρωνάρῃ.

Μὰ ξαφνιάστηκα ἀκόμα περισσότερο, ὅταν τὴν ἄλλη μέρα πηγαίνοντας στὸ ξενοδοχεῖο ἔμαθα ἀπὸ τὸν κ. Μικάουμπερ τὸν ἴδιο ὅτι ὁ Οὐρία τὸν εἶχε πάρει νὰ προγευματίσουν στὸ σπίτι τῆς μητέρας του.

— Ἀκουσέ με, ἀγαπητέ μου Κόπερφιλντ, ἐπρόσθεσε ὁ κ. Μικάουμπερ, ὁ φίλος σας Χήπ εἶν' ἕνα παλληκάρι πού ἀξίζει ὅσο κι' ὁ πιὸ καλὸς δικηγόρος. Ἄν τὸν γνῶριζα νωρίτερα, θὰ εἶχε ξεμπερδέψει μὲ τοὺς περισσότερους δανειστάς μου.

Δὲν ἴσχυον νὰ καταλάβω πῶς θὰ γινόταν αὐτὸ, ἀφοῦ οἱ πιστωταὶ δὲν εἶχαν λάθει οὔτε πεντάρα. Μὰ δὲν ἔκανα καμμιὰ παρατήρησι, οὔτε ρώτησα ἂν ὁ κ. Μικάουμπερ εἶχε κάνει πολλές ἐκμυστηρεύσεις στὸν Οὐρία ἢ ἂν εἶχαν μιλήσει πολὺ γιὰ μένα. Φοβήθηκα μήπως τὸν ψυχράνω. Μὰ μοῦ ἔμεινε μιὰ ἀόριστη ἀνησυχία πού δὲν κατῶρθωσα νὰ τὴ γαληνέψω.

Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ γεύματος, πού ὑπῆρξε σχεδὸν ἡγεμονικὸ, ὁ κ. Μικάουμπερ ἦταν ἐξαιρετικὰ εὐθυμος. Ποτέ μου δὲν τὸν εἶχα δῆ μὲ τόσο κέφι.

Γι' αὐτὸ ξαφνιάσθηκα πολὺ ὅταν τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωτὶ ἔλαθα τὴν ἀκόλουθη ἐπιστολή του:

«Ἀγαπητέ καὶ νεαρό μου φίλε,

Ὁ κῆπος ἐρρίφη! Ὅλα τελείωσαν! Κρῦβοντας τὶς ἀγωνίες μου κάτω ἀπὸ μιὰ ἀπατηλὴ μάσκα εὐθυμίας, δὲν σοῦ εἶπα πῶς εἶχα χάσει κάθε ἐλπίδα νὰ δῶ νὰ φθάνουν τὰ χρήματα πού περιμένα. Ὑπ' αὐτὴς τὶς συνθήκες, ὑπέγραψα στὸν ξενοδόχο ἕνα γραμματίο πληρωτέον ἐντὸς δεκατεσσάρων ἡμερῶν. Μὰ θὰ μοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ τὸ ἐξοφλήσω στὴ λῆξι του. Ὁ κεραινὸς εἶνε ἄμεσος καὶ τὸ δέντρο θὰ πέσῃ.

Εἶθε ἡ ζωὴ τοῦ δυστυχισμένου πού σοῦ γράφει νὰ γίνῃ γιὰ σένα ἕνα μάθημα, ἀγαπητέ μου Κόπερφιλντ. Αὐτὴ ἡ σκέψις θὰ εἶνε ἡ τελευταία ἀχτίνα πού θὰ φωτίσῃ τὴ ζωὴ του.

Δέξου τοὺς τελευταίους χαιρετισμοὺς τοῦ κακότυχου φίλου σου,

ΟΥ·Γ·ΑΚΙΝΣ ΜΙΚΑΟΥΜΠΕΡ»

Αὐτὴ ἡ σπαρακτικὴ ἐπιστολή μ'

ἀναστάτωσε τόσο ὥστε, ἀντὶ νὰ πάω στὸ σχολεῖο, ὄρμησα τρέχοντας πρὸς τὸ μικρὸ ξενοδοχεῖο τῶν Μικάουμπερ γιὰ νὰ τὸν παρηγορήσω καὶ νὰ προσπαθῆσω νὰ τὸν ἀποτρέψω ἀπὸ τὴν αὐτοκτονία.

Μὰ μόλις ἔφτασα στὰ μισὰ τοῦ δρόμου, εἶδα τὸ λεωφορεῖο πού ἔφευγε γιὰ τὸ Λονδῖνο καὶ μέσα σ' αὐτὸ, πλαίι στὴν κ. Μικάουμπερ, τὸν κ. Μικάουμπερ, χαμογελαστὸ, μ' ἕνα σάκκο τροφίμα στὸ χέρι. Δὲν με εἶδαν καὶ θεώρησα προτιμότερο νὰ μὴ τοὺς μιλήσω. Μ' ἕνα δυνατὸ στεναγμὸ ἀνακουφίσεως, πῆρα τὸν πιὸ σύντομο δρόμο γιὰ νὰ πάω στὸ σχολεῖο, νοιώθοντας τὸν ἑαυτὸ μου πολὺ εὐτυχισμένο γιὰτὶ δὲν εἶχε αὐτοκτονήσει ὁ καλὸς μου φίλος.

XVIII

Τὰ μαθητικά μου γρόνια! Αὐτὸ τὸ ἀσυναίσθητο πέρασμα ἀπὸ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν στὴ νεότητα! Ἄς δοῦμε ἂν θὰ μπορέσω κυττάζοντας αὐτὸ τὸ δρόμο πού εἶνε γεμάτος πειὰ ἀπὸ κίτρινα φύλλα, νὰ ξαναβρῶ τὰ ἴχνη τῆς ζωῆς πού τὸν γέμιζε ἄλλοτε! Νὰ ἐγὼ στὸ σχολεῖο. Δὲν εἶμαι ὁ τελευταῖος, κάθε ἄλλο μάλιστα. Μὰ τὸ νὰ φτάσω στὴν πρώτη σειρά μου φαίνεται σὰν μιὰ ἰλιγγιώδης ἀνάβασις, ἀνώτερη τῶν δυνάμεών μου... Μὰ ποῖα εἶνε αὐτὴ ἡ ὄπτασις πού παρουσιάζεται τῶρα μπροστά μου καθὼς γράφω; Εἶνε ἡ μὴ Σέφερ, ἡ πρώτη μου ἀγάπη!

Ἡ μὴ Σέφερ πῆγαίνα στὸ σχολεῖο τῶν δεσποινίδων Νέττινγκαλ. Ἦταν μιὰ μικρούλα μὲ στρογγυλὰ μάγουλα καὶ χρυσοὰ μαλλιά. ὦ! τὴν λάτρευα τὴ μὴ Σέφερ!

Ἡ μαθήτριες τῶν δεσποινίδων Νέττινγκαλ πῆγαίναν κάθε Κυριακὴ στὴ Μητρόπολι, ὅπως κι' ἐμεῖς, γιὰ τὴ λειτουργία. Ἐκεῖ πάθαινα ἀφηρημάδες, δὲν ἔβλεπα παρά τὴν μὴ Σέφερ, δὲν ἄκουγα παρά τ' ὄνομά της ἐνῶ ἔψαλλαν τὰ τροπάρια καὶ τ' ὄνομά της ψιθύριζα ἐγὼ ὅταν προσευχόντουσαν γιὰ τὰ μέλη τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας. Μέσα στὴν κἀμαρὴ μου φώναζα συχνὰ δυνατὰ: «ὦ! μὴ Σέφερ!» μέσα σὲ μιὰ ἐρωτικὴ παραφορά.

Ἄγνοοῦσα στὴν ἀρχὴ ἂν τὸ αἶσθημά μου εἶχε ἀνταπόκρισι. Μὰ μιὰ μέρα συναντηθήκαμε στὸ μάθημα τοῦ χοροῦ. Εἶχα τὴν ἡμέρα ἐκείνη τὴ μὴ Σέφερ γιὰ ντάμα μου. Ἄγγιζα τὸ γάντι τῆς μὴ Σέφερ κι' ἐνοιωθα ἕνα ρίγος νὰ περνᾷ ἀπὸ τὸ δεξιὸ μου χέρι καὶ ν' ἀνεβαίνει ὡς τὶς ρίζες τῶν μαλλιών μου. Δὲν εἶπα οὔτε μιὰ τρυφερὴ λέξι στὴν μὴ Σέφερ, μὰ καταλαβαίνομαστε, αὐτὴ κι' ἐγώ...

Πῶς αὐτὸ τὸ μεγάλο πάθος χάθηκε; Δὲν ξέρω... Ἄσυναίσθητα μιὰ ψυχρὸτης γλύστρησε ἀνάμεσα ἀπὸ τὴ μὴ Σέφερ κι' ἐμένα. Ὅπως μοῦ εἶπαν οἱ ἄλλοι, τὴν παραχαΐδεψα καὶ γι' αὐτὸ ἄρχισε νὰ πρωτιμᾷ ἀπὸ μένα τὸν μίστερ Τζόνς. Τὸν Τζόνς! Μιὰ μηδαμινότητα... Ἡ ἀβυσσὸς ἀνοίξε μεταξὺ μας... Μιὰ μέρα συνάντησα τὶς μαθήτριες τῶν δεσποινίδων Νέττινγκαλ στὸν περίπατο. Ἡ μὴ Σέφερ, βλέποντάς με, ἔκανε μιὰ κοροϊδευτικὴ γκριμάτσα κι' ἄρχισε νὰ μιλήσῃ εἰρωνικά γιὰ μένα μὲ τὴ διπλανή της. Ὅλα τελείωσαν πειὰ ἀπὸ τότε. Τὸ μεγάλο πάθος μου ἔσβυσε μονομιᾶς. Οὔτε θυμόμουν πειὰ στὴν ἐκκλησία τὴ μὴ Σέφερ καὶ τὰ μέλη τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας ἔπαψαν πειὰ νὰ ἔχουν ὀποιαδήποτε σχέσι μαζί της.

Ἀπὸ τότε ἄρχισα νὰ σημειῶνω καταπληκτικὴ πρόοδο στὸ λύκειο καὶ καμμιὰ κοπέλλα δὲν τάραξε τὴν ἡσυχία μου. Δὲν ἔδειχνα καμμιὰ εὐγένεια πρὸς τὶς μαθήτριες τῶν δεσποινίδων Νέττινγκαλ, περιφρονοῦσα τὸ μάθημα τοῦ χοροῦ καὶ παραμελοῦσα νὰ δέσω τὰ κορδόνια τῶν παπουτσιῶν μου.

Ἔγινε πολὺ δυνατὸς στοὺς λατινικοὺς στίχους καὶ ὁ κ. Στρόνγκ μ' ἀνέφερε μιὰ μέρα ὡς μαθητὴ μὲ λαμπρὸ μέλλον. Ὁ κ. Ντικ κόντεψε νὰ τρελλαθῆ ἀπ' τὴ χάρα του κ' ἡ θεία μου μοῦ ἔστειλε ὡς δῶρο μιὰ γκινεά...

Κι' ὁ καιρὸς περνᾷ, περνᾷ!... Νὰ 'μαι ἐγὼ ὁ πρῶτος μαθητὴς τοῦ λυκείου Στρόνγκ. Κυττάζω μὲ συγκατάβασιν τοὺς νεωτέρους συμμαθητές μου. Εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπῆρξα ποτὲ ἕνα παιδάκι σὰν αὐτούς;... Καὶ ἡ μικρούλα κοπέλλα πού γνῶρισα κατὰ τὴν πρώτη μου ἐπίσκεψιν στὸ σπίτι τοῦ κ. Γουίκφιλντ, πού εἶνε;...

(Ἀκολουθεῖ)

ΤΟ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ἐπειδὴ πολλοὶ ἀναγνώσται μας μᾶς παρεπόνησαν διότι ἦσαν ἀναγκασμένοι νὰ καταστρέφουν τὰ τεύχη τοῦ περιοδικοῦ ἀποκόπτοντες ἐβδομαδιαίως τὸ δελτίον τῶν βιβλίων, τὰ ὁποῖα διανέμει τὸ «Μπουκέτο», κατηργήσαμε τὰ δελτία αὐτά.

Τὰς ἐκδόσεις μας θὰ προμηθεύσθε πλέον ἐλεύθερα, χωρὶς δελτία, διὰ τῆς καταβολῆς μόνον τοῦ ἀντιτίμου των.

Διὰ τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα θὰ ἐκδίδωμεν μηνιαίως θὰ εἰδοποιούμεν τοὺς ἀναγνώσταις μας διὰ τοῦ περιοδικοῦ.